

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาจากการจัดบริการสวัสดิการสังคมของต่างประเทศ และในประเทศ

1) การศึกษาจากการจัดบริการสวัสดิการสังคมของประเทศไทย พบว่า ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในด้านการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุ โดยมีหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ดำเนินโครงการเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุหลายหน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ ได้จัดทำโครงการสำหรับผู้สูงอายุในการส่งอาสาสมัครวัยทอง (The Japan Silver Volunteer) เป็นผู้เชี่ยวชาญในต่างประเทศ โครงการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การจัดกิจกรรมให้ตำรวจประจำท้องถื่นออกไปเยี่ยมผู้สูงอายุที่อยู่บ้านตามลำพัง หรือเจ็บป่วย อันเนื่องมาจากโรค ชรา เป็นกิจกรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนปรับปรุงการดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับผู้สูงอายุ และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม โครงการของกระทรวงแรงงาน ได้จัดทำโครงการสำหรับผู้สูงอายุในกลุ่มที่เป็นผู้ใช้แรงงาน ได้แก่ โครงการเตรียมตัวก่อนเกษียณ แผนสุขภาพ Silver เป็นโครงการส่งเสริมคุณภาพสำหรับแรงงานในวัยกลางคนและวัยสูงอายุ โครงการของกระทรวงเกษตร ป่าไม้ และการประมงได้จัดทำโครงการหมู่บ้านสุขภาพดี เป็นโครงการให้จัดกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรและการใช้ความสามารถของผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์ โครงการของกระทรวงพาณิชย์และโทรคมนาคม จัดทำโครงการ “วงจรรสื่อสารสำหรับผู้สูงอายุ”

2) การศึกษาจากการบริการสวัสดิการสังคมของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง ในสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นตัวอย่างของหน่วยงานที่มีผลงานดี (Best Practice) ศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง ได้รับการถ่ายโอนภารกิจด้านการสังคมสงเคราะห์ พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาสให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยได้ให้การช่วยเหลือด้านสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชนซึ่งมีการจัดบริการเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. การให้บริการผู้สูงอายุภายนอก 2. การให้บริการแก่ผู้สูงอายุภายใน (บ้านพักฉุกเฉิน)

จากการศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของศูนย์บริการสังคมดินแดง รวมทั้งการสังเกต การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุภายในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง พบว่า ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานด้านบริการสังคมสำหรับผู้สูงอายุของศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง

ด้านโครงสร้างของศูนย์ฯ เกี่ยวกับอัตรากำลังด้านบุคลากรที่มีไม่เพียงพอกับจำนวนผู้สูงอายุที่มาใช้บริการสังคมในแต่ละวัน บางตำแหน่งไม่มีกรอบอัตรากำลัง เจ้าหน้าที่ขาดแคลน มีตำแหน่งของอัตรากำลัง แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่มาทำงานในตำแหน่งนั้น ส่วนปัญหาด้านงบประมาณขึ้นอยู่กับหน่วยงานต้นสังกัดในการจัดกิจกรรม รวมทั้งผู้สูงอายุได้รับแต่บริการที่ศูนย์ฯ จัดให้เท่านั้น ซึ่งไม่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ ปัญหาด้านการส่งต่อผู้สูงอายุให้เข้ารับการบริการสถานสงเคราะห์ ยังขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานจึงทำให้ไม่สามารถส่งผู้สูงอายุที่เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย หรือขาดการอุปการะเลี้ยงดู เข้ารับบริการในสถานสงเคราะห์คนชราได้ อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกยังมาเข้าร่วมกิจกรรมและเข้ารับบริการจากศูนย์ฯ แห่งนี้อย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งยังมีผู้สูงอายุต่างพื้นที่มาเข้ารับบริการสังคมจากศูนย์ฯ แห่งนี้ด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุยังต้องการใช้บริการจากรัฐ ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาศูนย์บริการผู้สูงอายุคืนแรงให้ดียิ่งขึ้น เพื่อรองรับกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา และขยายบริการสังคมให้ครอบคลุมทั่วทั้งกรุงเทพมหานคร ควรขยายให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงอายุร่วมกันมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้มีสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่ดี

ผลการศึกษาโครงการและกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ปรากฏผลดังนี้

1) การศึกษาจากเอกสารแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2550 – 2552) ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด เรื่องงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 และข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด เรื่องงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2550 พบว่า การบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ได้กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยระบุไว้เป็นแผนงานด้านบริการชุมชนและสังคม แผนงานสังคมสงเคราะห์ แผนงานการศาสนา วัฒนธรรมและนันทนาการ แผนงานสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สำหรับโครงการและกิจกรรมมีการดำเนินการจัดโครงการและกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุหลายโครงการ ซึ่งแต่ละโครงการจะได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นจำนวนมาก วิธีดำเนินงานจัดเป็นหลายครั้ง ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกอำเภอ กิจกรรมที่ดำเนินการส่วนใหญ่จะมีลักษณะดังนี้

- กิจกรรมด้านนันทนาการและทัศนศึกษา การส่งเสริมการออกกำลังกาย การประกวดและการแข่งขันกีฬาระหว่างชมรมผู้สูงอายุในแต่ละอำเภอ

- กิจกรรมด้านส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและเพณีอันดีงาม เช่น โครงการสืบสานวัฒนธรรมวันผู้สูงอายุ เป็นต้น

- กิจกรรมด้านการรักษาพยาบาล และการบริการตรวจสุขภาพให้กับผู้สูงอายุ ได้รับอนุมัติงบประมาณดำเนินการแล้ว อยู่ระหว่างดำเนินการจัดหาครุภัณฑ์ และประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการบริการทางด้านสังคมนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีมีกำหนดไว้ในแผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2550 – 2552 ได้แก่ โครงการศูนย์เฝ้าอาทรผู้สูงอายุ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นการบริการดูแลผู้สูงอายุในเวลากลางวัน (Day - care center) ระบุไว้ในแผนฯ ปี 2551 สำหรับโครงการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชรา ยังไม่ได้ระบุไว้ในแผนฯ

2) การศึกษาจากเอกสารรายงานการประชุมประชาชนชมรมผู้สูงอายุ และการประชุมประชาชนศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุอำเภอทั้ง 6 อำเภอ พบว่า ชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดมีประมาณ 96 ชมรม โดยแต่ละชมรมจะมีกิจกรรมของชมรม เช่น กิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์ เป็นต้น จากการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีได้ดำเนินการจัดประชุมประชาชนชมรมผู้สูงอายุแต่ละชมรม รวมทั้งประชาชนศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุอำเภอ ทั้ง 6 อำเภอ ทำให้ได้รับทราบความต้องการ ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานของแต่ละชมรม รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการสืบสานวัฒนธรรมวันผู้สูงอายุ หรือโครงการสัมมนาเชิงค่ายผู้สูงอายุ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค (SWOT) ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีต้องงานด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แล้วพบว่า จุดอ่อนที่เป็นประเด็นพิจารณาที่สำคัญ คือ ยังไม่มีการกำหนดรูปแบบการบริการทางสังคมผู้สูงอายุในอนาคตไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ การวางระบบบริการที่เข้าถึงผู้สูงอายุ คือ ระบบบริการระดับชุมชน โดยจะครอบคลุมทั้งการส่งเสริม ป้องกันสุขภาพ การรักษา และการบริการทางสังคม ซึ่งเป็นระบบบริการแบบบูรณาการ

ข้อเสนอแนะ

ในส่วนนี้เป็นการเสนอแนวทาง หรือวิธีการจัดบริการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยประมวลด้วยการสังเคราะห์มาจากความต้องการของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งได้จากการศึกษาจากเอกสารรายงานการประชุมที่มีต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัด รวมทั้งบทบทวนวรรณกรรม หรือผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน

ความคิดเห็นของผู้ศึกษาวิจัย จึงเห็นควรเสนอแนะแนวทางหรือวิธีการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

1. การจัดสวัสดิการประกันด้านสุขภาพ เสนอให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดร่วมมือกับสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลประจำจังหวัด โรงพยาบาลอำเภอ และสถานีนอนามัย ในการจัดสวัสดิการตรวจสุขภาพของผู้สูงอายุโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายแก่ผู้สูงอายุทุกคนในชุมชน เป็นลักษณะการให้บริการตรวจสุขภาพเคลื่อนที่ ตลอดจนการจัดคลินิกสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ เพราะว่า จากสถิติประชากรผู้สูงอายุของจังหวัดนนทบุรี มีประมาณแสนกว่าคน ซึ่งในจำนวนนี้ เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง หรืออาศัยตามชนบท ไม่สะดวกในการเดินทางเข้ามารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลในตัวจังหวัด หรือในบางครั้งเข้ารักษาพยาบาลที่สถานีนอนามัยอำเภอ หรือ ตำบล ซึ่งมักจะขาดแคลนแพทย์ หรือขาดอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ทันสมัย ดังนั้น หากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีได้จัดให้มีการให้บริการตรวจสุขภาพเคลื่อนที่ไปยังชุมชนต่าง ๆ ก็จะสามารถให้บริการด้านการแพทย์แก่ผู้สูงอายุในเชิงรุก และสามารถทำให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงบริการจากรัฐโดยทั่วถึง นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอให้แก่โรงพยาบาล เพื่อจัดสวัสดิการรักษาพยาบาลแก่ผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เพราะเหตุว่าหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อการให้บริการรักษาพยาบาลผู้ป่วยซึ่งมีเป็นจำนวนมาก หากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีได้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณแล้ว ก็จะทำให้การบริการด้านการแพทย์และสุขภาพอนามัยผู้สูงอายุจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัย เสนอว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดควรจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุ หรือจัดหาเงินกู้ให้กับครอบครัวของผู้สูงอายุ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของผู้สูงอายุในเรื่องที่อยู่อาศัย นอกจากนี้เสนอว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดควรร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีพื้นที่ติดต่อกัน หรือใกล้เคียงกัน หรือกับองค์กรเอกชน เพื่อจัดให้มีสถานสงเคราะห์คนชรา ทั้งแบบสมัครใจเข้าพักแบบเสียค่าใช้จ่าย และแบบไม่มีค่าใช้จ่าย ซึ่งในประเทศญี่ปุ่นมีการดำเนินการในเรื่องนี้ ส่วนในประเทศไทยได้มีการจัดสถานสงเคราะห์คนชรา แต่มีไม่เพียงพอ ซึ่งในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรียังไม่มีบริการสถานสงเคราะห์คนชรา จึงควรวางแผนในการดำเนินการจัดบริการสถานสงเคราะห์คนชรา เพื่อให้เป็นไปตามภารกิจขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการจัดบริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุ สำหรับการจัดให้มีบริการสถานสงเคราะห์คนชราในจังหวัดนนทบุรีจะเหมาะสมเพียงใดนั้น ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีคงจะต้องศึกษา วิจัย โดยสถาบันการศึกษา ก่อน เพราะเหตุว่า จะต้องศึกษาถึงความพร้อม

ของบุคลากร หรืองบประมาณ รวมทั้งด้านอื่น ๆ เช่น ด้านวัฒนธรรมประเพณีของคนจังหวัดนนทบุรีด้วย

3. การจัดสวัสดิการให้หลักประกันด้านรายได้ เสนอว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดควรส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุรวมกลุ่มเป็นชมรมผู้สูงอายุให้เข้มแข็ง และให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานของชมรม โดยผ่านทางศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุแต่ละอำเภอ เพราะว่า ประธานศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุแต่ละอำเภอเป็นกลไกสำคัญในการนำความต้องการของผู้สูงอายุในแต่ละชมรม ในแต่ละพื้นที่ มาสู่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี รวมทั้งสามารถนำนโยบายของฝ่ายบริหาร หรือการจัดบริการสวัสดิการสังคมที่รัฐได้จัดไว้สำหรับผู้สูงอายุไปเผยแพร่สู่ผู้สูงอายุในพื้นที่ให้ได้รับทราบอย่างทั่วถึง

นอกจากนี้เสนอว่า การดำเนินการของศูนย์ประสานงานชมรมผู้สูงอายุแต่ละอำเภอจะต้องเป็นรูปของคณะกรรมการฯ มีสถานที่ตั้งที่ถาวร มีเจ้าหน้าที่ในการช่วยเหลือในการบริหารจัดการงานของศูนย์ฯ อาจใช้สถานที่ที่เป็นสโมสรผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุร่วมทำกิจกรรมของผู้สูงอายุอีกด้วย มีข้อเสนอว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีควรให้ความช่วยเหลือในลักษณะของโภชนาการ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุที่มาร่วมกิจกรรมที่ชมรม หรือสโมสรได้มีโอกาสรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และถูกสุขลักษณะ ซึ่งการจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อเป็นสวัสดิการอาหารทั้ง 3 มื้อ หรือเฉพาะมื้อกลางวันแก่ผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีความสามารถที่จะทำได้ ทั้งนี้ เพราะเหตุว่า ครอบครัวของผู้สูงอายุจะต้องออกไปทำงานและทิ้งให้ผู้สูงอายุอยู่บ้านตามลำพัง จึงขาดผู้ดูแลในเรื่องอาหารการกิน หากหน่วยงานของรัฐได้ให้การสนับสนุนในเรื่องนี้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและครอบครัว

4. ควรจัดให้มีโครงการฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้คนในครอบครัวของผู้สูงอายุ มีความรู้ การให้ดูแลผู้สูงอายุได้อย่างถูกวิธี เพราะในปัจจุบันการดูแลรักษาผู้ป่วยสูงอายุเป็นเรื่องที่จะต้องจ้างคนมาดูแล ซึ่งมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ดังนั้น หากมีการฝึกอบรมผู้ดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งอาจเป็นบุตร หลาน ก็สามารถช่วยแบ่งเบาภาระหรือบรรเทาความเดือดร้อนของคนในครอบครัวได้เป็นอย่างมาก

5. ให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณแก่ชุมชนหรือองค์กรภาคเอกชนที่ให้บริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้มีระบบบริการสังคมที่ยั่งยืน ในเรื่องนี้ จะเห็นว่า นักวิชาการและนักสวัสดิการสังคมได้นำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ขึ้น โดยแนวคิดที่จะนำมาปรับใช้ต่อการเตรียมการสำหรับการเปลี่ยนแปลงของประชากรผู้สูงอายุ เช่น แนวคิดการลดการพึ่งพาบริการของรัฐ (Deinstitution Approach) ซึ่งเป็นการจัดบริการสวัสดิการแบบรวมในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งพตนเองได้ ซึ่งหากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีได้ให้การสนับสนุน

ด้านงบประมาณตามความเหมาะสมก็จะช่วยให้ชุมชน หรือองค์กรภาคเอกชนสามารถให้บริการด้านสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุได้ในระดับหนึ่ง ลดการพึ่งพาภาครัฐ

6. ควรมีการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาส ในเขตจังหวัด โดยสถาบันการศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี เพื่อนำมาวางแผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุให้เป็นระบบ และเป็นการวางแผนงานในระยะยาว ทั้งนี้ เนื่องจากว่า การให้บริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุนั้น มีหน่วยงานที่ให้บริการหลายหน่วยงานดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว แต่เป็นลักษณะต่างคนต่างทำ ไม่มีการบูรณาการโครงการร่วมกัน ทำให้สิ้นเปลืองแรงงาน และงบประมาณ เป็นการทำงานแบบไม่ต่อเนื่อง ไม่ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษา วิจัย แล้วนำผลการศึกษา วิจัยมาพัฒนางานด้านนี้อย่างจริงจัง

7. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุและครอบครัวของผู้สูงอายุในจังหวัดนนทบุรีได้รับทราบถึงการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างถูกต้อง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุได้รู้ถึงสิทธิประโยชน์ที่ควรมีควรรู้ของผู้สูงอายุ ในการรับเข้าถึงบริการของรัฐ ทั้งนี้ เพราะผู้สูงอายุที่ดี ครอบครัวของผู้สูงอายุที่ดี ยังไม่ทราบว่าหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานใดที่ให้บริการด้านสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุ หรือมีสถานสงเคราะห์คนชราที่ให้บริการด้านสถานสงเคราะห์คนชราที่ใดบ้าง มีหลักเกณฑ์อย่างไร ซึ่งเรื่องนี้ นอกจากเป็นภาระหน้าที่โดยตรงของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แล้ว ยังเป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง หรือ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่จะต้องให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ทั้งนี้ อาจจะใช้สื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น วิทยุชุมชน ประกาศ โปสเตอร์ แผ่นพับ หรือแม้กระทั่งโดยผ่านทางสื่อบุคคล เช่น ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข เป็นต้น